IJTIMOIY HAYOTDA JURNALISTIKANING O'RNI VA AHAMIYATI

Niyazmetova Shohista Qadamboy qizi
E-mail: ibrosaidov7@gmali.com

Received: 01.11.2025
Revised: 02.11.2025
Accepted: 02.11.2025

Kalit so‘zlar:
Jurnalistika, ijtimoiy hayot, axborot, jamiyat, kommunikatsiya, demokratiya, media.

Keywords:
journalism, social life, information, society, communication, democracy, media.

Ключевые слова:
Журналистика, социальная жизнь, информация, общество, коммуникация, демократия, медиа.

Annotatsiya. Ushbu tezisda jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi roli, jamiyatni rivojlantirishdagi ahamiyati va axborot tarqatishdagi funksiyalari tahlil qilinadi. Tezisda jurnalistikaning ijtimoiy ong, demokratiya va fuqarolik faoliyatini shakllantirishdagi roli ko‘rib chiqiladi hamda zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan integratsiyasi o‘rganiladi.

Annotation. This thesis examines the role of journalism in social life, its significance in societal development, and its functions in information dissemination. It analyzes journalism’s contribution to shaping social consciousness, democracy, and civic engagement, as well as its integration with modern communication tools.

Аннотация. В данном тезисе рассматривается роль журналистики в социальной жизни, её значение для развития общества и функции в распространении информации. Анализируется вклад журналистики в формирование социальной сознательности, демократии и гражданской активности, а также интеграция с современными средствами коммуникации.

Kirish. Jurnalistika har qanday jamiyatda axborot tarqatish, ommaviy fikrni shakllantirish va ijtimoiy ongni rivojlantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Ijtimoiy hayotning barcha jabhalarida jurnalistikaning roli beqiyos bo‘lib, u fuqarolarning axborotga bo‘lgan ehtiyojini qondirish, demokratik jarayonlarni qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy jarayonlarni yoritishda asosiy omil hisoblanadi. Jurnalistika orqali jamiyatdagi muammolar, ijtimoiy voqealar, iqtisodiy va siyosiy jarayonlar keng jamoatchilikka yetkaziladi, bu esa fuqarolarning ongli va faol ishtirokini ta’minlaydi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar va raqamli media vositalari jurnalistikaning auditoriya bilan o‘zaro aloqasini kengaytirib, axborot tezligi va sifati oshirishga imkon yaratadi. Ushbu tezis kirish qismida jurnalistikaning jamiyatdagi o‘rni, uning funksiyalari va ijtimoiy hayotdagi ahamiyati uzluksiz va keng qamrovli tarzda yoritiladi hamda jurnalistikaning demokratik jarayonlar,

ijtimoiy ong va fuqarolik faoliyatini shakllantirishdagi roli ta'kidlanadi. Jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi ahamiyati shunchaki axborot tarqatish bilan cheklanmaydi; u jamiyatda fikr almashish, jamoatchilik nazoratini ta'minlash va ijtimoiy adolatni mustahkamlashda ham muhim vosita hisoblanadi. Bugungi kunda jurnalistika nafaqat matbuot va televideniye orqali, balki internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar orqali keng auditoriyaga ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, jurnalistlarning axborotni aniqligi, ishonchliligi va ob'ektivligi jamiyatdagi axborot madaniyati va fuqarolik ongini shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. Tezisda jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi roli, jamiyatdagi muammolarni yoritishdagi funksiyalari, shuningdek, zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan integratsiyasi keng qamrovli va uzluksiz tarzda yoritiladi.

Jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi roli faqat axborot tarqatish bilan cheklanmaydi; u jamiyatda fikr almashish, jamoatchilik nazoratini ta'minlash, ijtimoiy adolatni mustahkamlash va fuqarolik faolligini rag'batlantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Bugungi kunda jurnalistika matbuot, televideniye va radio orqali emas, balki internet, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar va raqamli platformalar orqali ham keng auditoriyaga ta'sir qilmoqda. Shu bilan birga, jurnalistlarning axborotni aniqligi, ishonchliligi va ob'ektivligi jamiyatdagi axborot madaniyati va fuqarolik ongini shakllantirishda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Kirish qismida jurnalistikaning jamiyatdagi ijtimoiy, madaniy va demokratik ahamiyati uzluksiz va keng qamrovli tarzda yoritilib, uning jamiyatdagi strategik roli, funksiyalari va zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan integratsiyasi batafsil tushuntiriladi. Shu tarzda, qo'shimcha kirish qismi tezisning dolzarbligini mustahkamlaydi va o'quvchiga jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi ahamiyati haqida kengroq tasavvur beradi.

Adabiyotlar tahlili. Adabiyotlar tahlili [1] dan [5] gacha bo'lgan manbalar asosida jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi o'rni va ahamiyati bo'yicha quyidagicha amalga oshiriladi. Karimov [1] jurnalistikaning jamiyatdagi roli, axborot tarqatish funksiyalari va ijtimoiy ongni shakllantirishdagi ahamiyatini tahlil qiladi, shuningdek, media vositalarining demokratik jarayonlarni qo'llab-quvvatlashdagi o'rnini ko'rsatadi. Turdiyev [2] zamonaviy kommunikatsiya vositalari va raqamli media orqali jurnalistikaning jamiyat bilan o'zaro aloqasi, axborot tezligi va ishonchliligi masalalarini o'rganadi. Rashidov [3] jurnalistikaning ijtimoiy mas'uliyati, fuqarolik faolligi va jamoatchilik nazoratidagi rolini tahlil qiladi hamda axborot madaniyati shakllanishiga ta'sirini o'rganadi. Davronov [4] jurnalistikaning pedagogik va madaniy ahamiyatini ko'rib chiqib, fuqarolarda axborotga munosabat, tanqidiy tafakkur va jamiyatdagi voqealarni tushunish qobiliyatini rivojlantirishdagi rolini aniqlaydi. Sobirova [5] esa jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi strategik ahamiyati, axborot tarqatishning zamonaviy usullari va media bilan integratsiyasi

bo‘yicha ilmiy tavsiyalarni taqdim etadi. Shu tarzda, [1]-[5] manbalar jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi roli, jamiyat rivojiga qo‘shgan hissasi, axborot va kommunikatsiya jarayonlaridagi ahamiyati tizimli va uzluksiz tarzda tahlil qilinishiga imkon beradi.

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqotda jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi o‘rni va ahamiyatini o‘rganish uchun turli xil manbalar va metodlar qo‘llanildi. Tadqiqot materiali sifatida matbuot nashrlari, televideniye va radio dasturlari, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn media platformalaridagi maqolalar, reportajlar va intervyular ishlatiladi. Shuningdek, jamoatchilik fikrini o‘rganish maqsadida so‘rovnomalar va intervyular orqali amaliy ma’lumotlar yig‘ildi, bu esa jurnalistikaning jamiyatdagi ijtimoiy ta’siri va fuqarolar bilan o‘zaro aloqasini aniqlashga imkon berdi. Tadqiqot usullari qatoriga hujjatli va mazmuniy tahlil, solishtirma va taqqoslash metodlari, statistika va so‘rovlar natijalarini analiz qilish, shuningdek, jurnalistlik tajribalari va amaliy mashg‘ulotlar asosida kuzatuv va tahlil kiritilgan. Tadqiqot doirasida jurnalistikaning ijtimoiy ongni shakllantirish, fuqarolik faolligini rivojlantirish va demokratik jarayonlarga ta’sirini o‘rganish, shuningdek, zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan integratsiyasi keng qamrovli tarzda tahlil qilindi. Shu bilan birga, materiallar va usullar jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi pedagogik, madaniy va ijtimoiy ahamiyatini tizimli va uzluksiz tarzda o‘rganishga xizmat qiladi.

1-Jadval. Jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi roli va ahamiyati

Jurnalistika funksiyasi	Ijtimoiy ahamiyati	Zamonaviy qo‘llanilishi	Izohlar
Axborot tarqatish	Fuqarolarning ongini shakllantirish	Internet, televideniye, radio, ijtimoiy tarmoqlar	Tezkor va ishonchli axborot yetkazish
Jamoatchilik nazorati	Demokratik jarayonlarni qo‘llab-quvvatlash	Onlayn platformalar va matbuot	Jamiyatdagi muammolarni yoritish va nazorat
Fuqarolik faolligini rivojlantirish	Tanqidiy tafakkur va axborot madaniyatini shakllantirish	So‘rovnomalar, intervyular, reportajlar	Fuqarolarning ijtimoiy faol ishtirokini rag‘batlantirish
Madaniy va pedagogik funksiyalar	Ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni tarbiyalash	Darslar, seminarlar, media loyihalar	Axborot madaniyati va ijtimoiy mas’uliyatni rivojlantirish

Jurnalistika funksiyasi	Ijtimoiy ahamiyati	Zamonaviy qo‘llanilishi	Izohlar
Zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan integratsiya	Auditoriya bilan o‘zaro aloqani kengaytirish	Raqamli media, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar	Jurnalistikaning samaradorligini oshirish va yangi auditoriyalarni jalb qilish

Yuqorida tuzilgan jadval jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi roli va ahamiyatini tizimli tarzda ko‘rsatishga xizmat qiladi. Jadval orqali jurnalistikaning asosiy funksiyalari — axborot tarqatish, jamoatchilik nazorati, fuqarolik faolligini rivojlantirish, madaniy va pedagogik funksiyalar hamda zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan integratsiyasi —ning jamiyatdagi ahamiyati bir qarashda tushuniladi. Har bir funksiyaning ijtimoiy ahamiyati, zamonaviy qo‘llanilishi va izohlar bilan birga berilishi o‘quvchiga jurnalistikaning ijtimoiy, madaniy va pedagogik jihatdan qanday rol o‘ynashini aniq tasavvur qilish imkonini yaratadi. Shu tarzda, jadval maqolaning ilmiy asosini mustahkamlaydi, mavzuni vizual va tizimli ravishda yoritadi hamda jurnalistikaning jamiyatdagi strategik o‘rnini tushuntirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot muhokamasi shuni ko‘rsatadiki, jurnalistika ijtimoiy hayotda muhim rol o‘ynaydi va jamiyat rivojida strategik ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, jurnalistikaning asosiy vazifalari – axborotni tezkor, ishonchli va ob’ektiv tarzda tarqatish, jamoatchilik nazoratini ta’minlash va fuqarolarning ijtimoiy ongini shakllantirishdir. Tadqiqot davomida olingan so‘rovlar, intervyular va kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy media vositalari – internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar – jurnalistikaning auditoriya bilan o‘zaro aloqasini kengaytirib, axborot tezligi va sifati oshishiga imkon yaratadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, jurnalistikaning ijtimoiy ahamiyati fuqarolik faolligini rivojlantirish, demokratik jarayonlarni qo‘llab-quvvatlash va jamiyatdagi muammolarni yoritishda namoyon bo‘ladi. Shuningdek, jurnalistikaning madaniy va pedagogik funksiyalari ham muhim bo‘lib, u axborot madaniyati, tanqidiy tafakkur va fuqarolik mas’uliyatini shakllantirishda asosiy rol o‘ynaydi. Tadqiqot muhokamasi shuni ko‘rsatadiki, jurnalistikaning zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan integratsiyasi uning samaradorligini oshiradi, yangi auditoriyalarni jalb qiladi va ijtimoiy jarayonlarga ta’sirini kuchaytiradi. Shu tarzda, tadqiqot muhokamasi jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi pedagogik, madaniy va demokratik ahamiyatini tizimli va uzluksiz tarzda yoritadi, uning jamiyatdagi strategik roli va funksiyalarini aniqlashga imkon beradi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, jurnalistika ijtimoiy hayotda muhim va strategik rol o‘ynaydi. U axborotni tezkor, ishonchli va ob’ektiv tarzda tarqatish orqali jamoatchilik nazoratini ta’minlaydi, fuqarolarning ijtimoiy ongini shakllantiradi va demokratik jarayonlarni qo‘llab-quvvatlaydi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, zamonaviy kommunikatsiya vositalari — internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar — jurnalistikaning samaradorligini oshirib, auditoriya bilan o‘zaro aloqani kengaytiradi va ijtimoiy jarayonlarga ta’sirini kuchaytiradi. Shuningdek, jurnalistika fuqarolik faolligini rivojlantirish, tanqidiy tafakkur va axborot madaniyatini shakllantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Natijada, jurnalistikaning ijtimoiy hayotdagi roli nafaqat axborot tarqatish bilan cheklanmay, balki pedagogik, madaniy va demokratik ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Bu esa jurnalistikaning jamiyat rivojidagi strategik o‘rnini mustahkamlash va uni zamonaviy sharoitda yanada samarali qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishga asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Karimov, A., “Jurnalistika va ijtimoiy hayot: funksiyalar va ahamiyati”, Tashkent, 2018.
2. Turdiyev, S., “Zamonaviy media va kommunikatsiya vositalari”, Samarkand, 2019.
3. Rashidov, B., “Jurnalistikaning fuqarolik faolligini rivojlantirishdagi roli”, Qarshi, 2020.
4. Davronov, M., “Axborot madaniyati va jurnalistika pedagogikasi”, Tashkent, 2021.
5. Sobirova, N., “Jurnalistikaning jamiyat rivojidagi strategik ahamiyati”, Bukhara, 2022.